

Forskningsinstituttene fellesarenas innspill for forskningsmeldingen

Forskningsinstituttene fellesarena (FFA) er en interesseorganisasjons for alle institutter som mottar statlig basisfinansiering. Det omfatter ca 5.800 ansatte og 6,7 mrd i årlig omsetning. Instituttsektoren er nesten like stor som universitets- og høyskolesektoren.

Vi viser til høringsuttalelser fra enkeltinstitutt og grupperinger tilsluttet FFA. I denne uttalelsen skal vi fokusere på noen overordnede punkter under fire overskrifter som er samlende for hele instituttsektoren: politisk forankring, satsinger, rammebetingelser og samarbeid i sektoren

Politisk forankring.

Det er en bred enighet om at det er nødvendig med en kraftig økning av den norske forskningsinnsatsen. Norge har en lav forskningsinnsats i forhold til BNP og relativt lavt pr capita. Men minst like viktig er de strategiske prioriteringene og at det legges til rette for god samhandling mellom de forskjellige aktørene.

FFA støtter:

- *Målsetningene i forskningspolitikken.* Det er viktig at målsetningene om omfanget av forskningen fra St. meld. *Vilje til forskning*, minst opprettholdes. Målet er ikke volumet i seg selv, men å legge grunnlag for resultatene. Norge trenger en overordnet strategi der forskning og innovasjon er reell og førende også når budsjetter fastsettes. De globale utfordringene er minst like store nå som da den forrige forskningsmelding ble skrevet og det er like viktig å posisjonere Norge som en kompetansenasjon i den internasjonale konkurransen. Forskningsmeldingen må være konkret og ambisiøs på vegne av norsk forskning. Økningen i EUs forskningsprogrammer og i enkeltland viser at det er mulig med kraftig økninger i forskningsbevilgninger dersom det er politisk vilje. Strukturen og størrelse i norsk næringsliv er forskjellig fra andre europeiske land, noe som gjør at det offentlige må ta større ansvar for finansiering også av anvendt forskning. Den offentlige andelen av satsing på norsk forskning bør derfor økes slik at Norge når 3% totalt.
- *Kontinuitet i forskningspolitikken.* Forskning er langsiktig og det tar lang tid å bygge opp et tungt miljø, men kort tid å svekke det. Flereårige forskningsbevilgninger der større andel fondsfinansieres bidrar til langsiktighet. Det blir også større kontinuitet ved å gi forskningsrådet et større ansvar for gjennomføringen av forskningspolitikken og også koordinere på tvers av sektorer.
- *Anvendt forskning.* 2%-målet for næringslivet bør opprettholdes. I tillegg til å bidra til volumet, gir det en riktig fokus på resultater. Det krever en styrking av

virkemidler som utløser mer forskning fra næringslivet og brukere i offentlig sektor. Den nåværende finanskrisen gjør det ekstra viktig å støtte og stimulere til anvendt forskning. Det er en forutsetning for å opprettholde mange gode forskningsmiljøer og å bidra til at norsk næringsliv raskt omstiller seg i et skriftende marked. Samtidig er det nødvendig å styrke anvendelsen av FoU innenfor offentlig sektor, gjennom brukerstyrte programmer som fokuserer på viktige fellesområder for offentlig forvaltning og tjenesteproduksjon. På samme måte som i andre sektorer kan en riktig balanse mellom offentlig og privat aktivitet sikre en offensiv konjunkturpolitikk også innenfor forskningssektoren.

Satsinger

Det ser ut til å være bred enighet om å fortsette de fire temaområdene: *Energi og miljø*, *Mat*, *Hav* og *Helse og velferd* og tre teknologiområder: *IKT*, *Bioteknologi* og *Nye materialer* fra *Vilje til forskning*. Langsiktigheten i slike satsinger er viktig. Dette er store områder og mange temaer innen disse områdene har ikke fått tilstrekkelig støtte. De fleste instituttene er opprettet med fokus på et eller flere av disse områdene. FFA mener at instituttene er helt sentrale for å gjennomføre strategiske satsinger innen disse områdene og sikre forskningsbasert innovasjon og nyskaping.

FFA støtter

- *Dagens prioriterte områder*. Motivasjonen for utvelgelsen av de prioriterte områdene i dagens forskningsmelding er like aktuell i dag. Derfor bør disse opprettholdes i neste forskningsmelding.
- *Energi og miljø*. Nasjonalt og internasjonalt er det sterkere fokus både på energi og miljø. Innen energi, er det både behovet for økt anvendelse av fornybar energi og det nasjonale ansvaret og strukturendingene innen olje og gass som tilsier et økt fokus på energi. Miljø har blitt enda viktigere de senere årene ikke bare knyttet til energi, men også mer generelt innen teknologiutvikling, velferdsutvikling, økosystemer og klima. Det anbefales derfor å etablere energi og miljø som egne tematiske satsingsområde i den nye meldingen.
- *Samfunnsutviklingens kulturelle forutsetninger*. Mange av dagens globale og nasjonale utfordringer krever bedre samfunnsforståelse og opprettelsen av dette som et prioritert område er en anerkjennelse av dette. Samtid må ikke en ny satsing innen dette området føre til at eksisterende satsingsområder blir svekket eller utvannet.
- *Åpne konkurransearenaer*. Det er viktig med tilstrekkelig med midler i åpen konkurranse mellom sektorer og næringer. Det vil stimulere til konkurranse og gode prosjekter som ellers vil ha vanskelig for å få bevilgning. KMB og BIP instrumentet bør styrkes.
- *Forskerrekruttering, karriereveier og forskningsledelse*. Kvaliteten i og resultatene fra forskningen er helt avhengig av utviklingen av nye forskertalenter. Hele sektoren må bidra til dette. Instituttene kan trekkes mer inn i veiledning og det bør etableres egne stipendiatorordninger (phd og post doc) for instituttsektoren, fortrinnsvis med en ny finansieringsordning for forskerskoler drevet av

- instituttene i samarbeid med U&H. Det bør legges til rette for mobilitet innen hele sektoren og anerkjennelse av forskjellige karriereveier også der det legges mer vekt på forskningsledelse.
- *Vilkårene for uavhengig forskning og idegenerering.* Det er viktig at forskerne får mulighet til å forfølge sine egne beste ideer både innen U&H sektor og instituttsektor. Ett viktig virkemiddel er økt grunnbevilgning til instituttene. Økt grunnbevilgning vil også øke instituttsektorens mulighet til å delta i EUs 7RP med krav om 25% nasjonal finansiering. Det er viktig å øke midler til fri forskning. Man må ivareta både små og store forskningsgrupper og så vel flerfaglige som prosjekt og grupper basert på én fagdisiplin. Forskningsmelding bør adressere dette problemet og se på kostnadene knyttet til søknadsbehandling og akkvisisjon.

Rammebetingelser

Sentralt i forskningspolitikken er å legge forholdene til rette med langsiktige og forutsibare rammebetingelser for de forskjellige aktørene. Rammebetingelsene bør stimulere til samarbeid og at aktørene bidrar til å nå nasjonale mål. Det handler både om bevilgninger og regler for samspill.

FFA ønsker at det fokuseres på

- *Skattlegging av forskningsinstitutter.* Skattlegging av virksomhet med et allmennyttig formål der midler som i utgangspunktet skal settes av til langsiktig kompetansebygging blir skattlagt gir helt galt fokus for instituttene. Over tid vil det kunne utvanne forskjellen mellom forskningsinstitutter og private kompetansebedrifter. I dag er det også en helt vilkårlig praksis med skattlegging og urimelig forskjellsbehandling mellom institutter, avhengig av geografisk lokalisering. Fritak for inntektsskatt for forskningsinstitutter vil være et konkret, enkelt og relativt billig tiltak i forskningsmeldingen. Dette er et viktig forskningspolitisk tiltak, og dersom det ikke følges opp, er det et tydelig signal om forskningspolitiske prioriteringer ikke har gjennomslag i forhold til finanspolitikken.
- *Utredning om instituttsektoren.* For å analysere forskjellene i rammebetingelser i instituttsektoren foreslår vi at det etableres et utredningsprosjekt som beskriver rammebetingelser og konkurransevilkår innenfor ulike deler av instituttsektoren. Konkurransen mellom statlige forvaltningsorganer og fristilte forskningsinstitutter bør utredes. I dag er ofte statlige forvaltningsorganer premissgiver i utredninger og tildeles forskningsoppdrag utenfor konkurranse. En slik utredning bør tas med i den nye forskningsmeldingen. Det er nå etablert konkurransearenaer for tildeling av basisbevilgninger. Da er det viktig at vi tar dette på alvor og sørger for konkurranse under like vilkår innen hele forskningssektoren.
- *Timepriser og kostnadsrefusjon knyttet til EU-prosjekter.* Det er uklarerheter i beregningen av timepriser knyttet til EU-prosjekter, og instituttene får i utgangspunktet ikke dekket reelle kostnader. Dette betyr at instituttene subsidierer denne type prosjekter med inntekter som må hentes inn fra andre oppdragsgivere, noe som neppe kan være myndighetenes intensjoner. Flere av instituttene

opplever problem med å få EU til å godta reelle overheadkostnader og våre anslag over produktive timer i et årsverk. I tillegg kommer kravet om 25% nasjonal finansiering. For enkelte institutter begynner EU-prosjekter å bli så dyre, at evne og vilje til framtidig satsing på EU-prosjekter avtar. Dette er i kontrast til overordnede mål om internasjonalisering av norsk forskning. Den nye meldingen må derfor inneholde en strategi for hvordan de økonomiske forpliktelsene knyttet til EU-prosjekter skal løses for instituttsektoren. Norske myndigheter inklusiv forskningsrådet må arbeide for å klargjøre reglene ut fra norsk regnskapspraksis. Det bør også vurderes en nasjonal finansiering opp til 75% av prosjektkostnad basert på vanlig norsk regnskapspraksis. FFA støtter den norske proaktive holdningen til å påvirke innholdet av EUs forskningsprogram. Norge er en stormakt i Europa innen enkelte områder.

Samarbeid i forskningssektoren

Det er viktig å legge forholdene til rette for et tett samarbeid og en god arbeidsdeling mellom de forskjellige aktørene i sektoren. Reglene bør oppfordre til samarbeid gjennom symmetrisk orienterte virkemidler mellom de ulike sektorene. Der det er konkurranse, må det gjennomføres på like vilkår. FFA støtter hovedprinsippene i den konkurranseutsatte basisbevilgningen, men mener at det er nødvendig med en gjennomgang av reglene.

FFA støtter

- *Samarbeid med U&H sektoren.* Det er et nært samarbeid mellom universiteter/høyskoler og nærliggende forskningsinstitutter. Instituttene bidrar i dag vesentlig til undervisning, veiledning, utstyr/data og representerer sterke kompetansemiljø både på områder der U&H har mye og der U&H har mindre kompetanse. Det er viktig det gis positive incitamenter i begge sektorer til å utvikle dette nære samarbeidet. Det gjelder blant annet etableringen av tynge utstyr, etablering og utvikling av sentre og i forhold til forskerrekuttering og forskerskoler. Reglene for basisbevilgninger i instituttsektoren og U&H sektoren bør gås igjennom for å sikre bedre grunnlag for samarbeid. Spesielt gjelder det reglene i U&H sektoren for publisering og for eksterne finansierte prosjekter som per i dag ikke virker stimulerende til samarbeid. Dersom U&H sektoren får uttelling for det de utførte av eksterne prosjekter uavhengig av om de eller instituttsektoren er kontraktspartner, vil mange problemer kunne unngås. Samarbeidet bør stimulere til å fremme hvert miljøes egenart og styrke, ikke at miljøene blir likere.
- *Åpen publisering og tilgang til offentlige data.* Best mulig tilgang til vitenskapelige resultater og offentlige data vil styrke forskningen, øke innovasjonen og redusere kostnadene. I noen tilfeller er gode norsk data et internasjonalt konkurransefortrinn.

FFA ønsker lykke til i det videre arbeidet med meldingen. Vi håper at etableringen av FFA skal bli et viktig bidrag i dialogen med myndighetene og Norges Forskningsråd med i utviklingen av norsk forskningspolitikk.

Med vennlig hilsen fra styret i
Forskningsinstituttene fellesarena

Tor Heggberget
NINA, Styreleder

Sønneve Ølnes
TØI

Suzanne Lacasse
NGI

Ole Jørgen Hansen
Østfoldforskning

Lars Holden
NR